

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING**

“TAFAKKUR VA TALQIN”

MAVZUSIDAGI

**RESPUBLIKA MIQYOSIDAGI
ILMIY-AMALIY ANJUMAN TO‘PLAMI
(I QISM)**

BUXORO 2022 yil, 23 may

OLIV TA'LIM TIZIMIDA MAGISTRRLARNING O'RNI

A.A.Turayev

Buxoro davlat universiteti magistratura bo'limi boshlig'i,

f.-m.f.f.d., (PhD), dotsent.

Annotatsiya – maqolada oliy ta'lim muassasalaridagi o'qitish tizimi haqida umumiy ma'lumotlar hamda magistrnlarning oliy ta'limda tutgan o'rni haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim muassasalari, o'qitish tizimi, bakalavr, magistratura, magistr, o'quv dasturlari.

Magistr so'zi lotincha magistratus so'zidan olingan bo'lib boshliq degan ma'noni bildiradi. Magistr akademik darajasi oliy ta'lim tizimigagi ikkinchi bosqichidir. MASTERS - bakalavr darajasidan keyingi oliy kasb-hunar ta'limi bosqichi talabani ilmiy yoki kasbiy faoliyatiga nazariyani chuqurroq rivojlantirish va amaliy tayyorlanishini ta'minlaydi. Bu oliy ta'limning ikkinchi bosqichi, ammo unga kirish uchun birinchi darajani olish juda zarur. Shaxs ta'lim jarayonini to'liq tugatgandan so'ng magistr darajasi hisoblanadi. Bolonya tizimi joriy qilinishidan oldin bakalavrlar va mutaxassislik darajasini olgan shaxslar magistrlik dasturiga bepul murojaat qilishlari mumkin¹.

Ilgari oliy ta'limdagi o'qish "uzluksiz" ta'lim deb yuritilib, o'qish muddati 5 yilni tashkil qilgan. 2011 yildan boshlab O'zbekiston Boloniya o'qitish tizimiga o'tib, "uzluksiz" ta'lim ikki qismga ajratildi. Bakalavr (bakalavrda o'qish muddat 4 yil) hamda magistratura (o'qish muddat 2 yil) etib belgilandi.

Bakalavr darajasi oliy ta'limning birinchi, asosiy darajasi, magistratura ikkinchi darajadir (alohida holat - bu zamonaviy mutaxassis bo'lib, u birinchi bosqichdan boshlanadi, mutaxassis bitiruvchi esa magistratura bitiruvchisi sifatida ko'rsatiladi). Magistratura tanlagan faoliyat sohasiga tizimliroq yondashishdan tashqari, boshqa martaba istiqbollari ham mavjud.

Magistratura ta'lim dasturlari nazariyani chuqurroq o'zlashtirish va talabani ilmiy yoki kasbiy faoliyatga amaliy tayyorgarligini ta'minlaydi. Magistraturaga oliy malakali o'qituvchilar - fan doktorlari, fan nomzodlari rahbarlik qilishadi. Birinchi semestrda boshlab har bir magistraturaga qabul qilingan magistrantga fan doktorlari yoki nomzodlari orasidan ilmiy rahbar tayinlanadi. Magistrant ilmiy tadqiqot yo'nalishini tanlaydi va magistrlik dissertatsiyasini himoya qiladi. Shuningdek, ta'lim jarayonida magistrlar pedagogik kompetensiyalarga ega bo'ladilar – bakalavrlardan farqli o'laroq, magistrlar oliy o'quv yurtlariga dars berish huquqini qo'lga kiritishadi.

---

¹ <https://graf48.ru/uz/chto-pozvolyaet-magistratura-chto-takoe-magistratura-i-zachem-ona-nuzhna-kto-mozhet.html>

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qaroriga muvofiq oxirgi uch yilda oliy o'quv yurtiga o'qishga kirish kvotalar sezilarli darajada oshirilib, 2019/2020-o'quv yilida bakalavrlarni tayyorlash bo'yicha kunduzgi ta'lim shakliga 80430 nafar abituriyentlar qabul qilingan bo'lsa 2020/2021-o'quv yilida 103575 nafarni, 2021/2022-o'quv yilida esa ushbu ko'rsatkich 113530 nafarni tashkil qilib, bitiruvchi yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasi 2016-yildagi 9 foizdan 2020-yilda 25 foizga oshirildi. Mazkur ko'rsatkichni joriy yilda 28 foizga yetkazildi. Oliy ta'limga o'qishga kirish qamrovini oshirish o'z navbatida dars beradiga professor-o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyojni keltirib chiqaradi. Buning yechimi sifatida oliy ta'limga dars berish huquqini beruvchi magistrnlarni tayyorlash kvotalari ham bosqichma bosqich oshirildi. 2019/2020-o'quv yili 7695 ta, 2021/2022 o'quv yili uchun 10425 ta, 2021/2022 oquv yili uchun 12900 ta kvotalar ajratildi (1-jadval).

Magistr darajasini olgan mutaxassis o'z imkoniyatlaridan foydalanmas ekan, uning bakalavr bitiruvchisidan farqi qolmaydi. Ko'pchilik nega ma'ruzalarda qatnashish kerakligini tushunmaydi, agar bakalavr darajasidan so'ng darhol ish topsa. Shaxs rahbarlik lavozimlarini egallash huquqiga ega bo'lishi uchun unga magistr darajasi kerak. Bir qator mutaxassisliklar bo'yicha ishga joylashish uchun siz ikkinchi darajali oliy ma'lumotni olishingiz kerak. Bundan tashqari, magistrlik darajasi dastlab tanlangan emas, balki boshqa mutaxassislik bo'yicha ta'lim olish uchun tugatilishi mumkin. Bakalavrni tugatgandan so'ng aspiranturaga borishim kerakmi? Har bir inson ushbu qarorni shaxsan o'zi qabul qiladi.

1-jadval

T/r	O'quv yili	Bakalavrlar tayyorlash bo'yicha ajratilgan kvota (nafar)			Magistrlar tayyorlash bo'yicha ajratilgan kvota (nafar)
		Kunduzgi ta'lim shakliga	Sirtqi ta'lim shakliga	Kechki ta'lim shakliga	
1.	2019/2020	80 430	19 985	1 985	7 695
2.	2020/2021	103 575	31 350	5 025	10 425
3.	2021/2022	113 530	37 675	6 550	12 900

Bakalavrni past darajadagi ta'lim deb aytish obyektiv adolatsizlik bo'ladi. Ammo magistraturaga o'qishga kirishni xohlamasdan oldin, aspirant uchun quyidagi imkoniyatlar haqida o'ylab ko'ring: Siz yetakchi lavozimlarni

egallashingiz, har ikkala oliy ma'lumot talab qiladigan mutaxassisliklarda ishlashingiz mumkin bo'ladi. Kasbiy o'sish yuqori raqobat sharoitida ham tezkor bo'ladi. Siz juda ko'p foydali va chuqur nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarga ega bo'lasiz. Agar siz mutaxassislikni xato bilan tanlaganingizni anglagan bo'lsangiz, magistratura sizga uni o'zgartirish huquqini beradi. Stipendiya va boshqa ijtimoiy kafolatlar (yotoqxonadagi joy va boshqalar) yana bir necha yilga uzaytiriladi. Sizda aspiranturaga qabul qilish va oliy o'quv yurtlariga o'qituvchilik uchun ochiq yo'l bo'ladi. Sizning diplomingiz xalqaro miqyosda tan olingan. Doktorlik dissertatsiyasi uchun ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalar o'tkazish imkoniyatini qo'lga kiritadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Usmanova Nasiba Yunusovna. (2021). Classification Characteristics Of Financial Investments, Factors And Methods Of Influence On Investment Activity. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(2), 90-94. Retrieved from <https://cajotas.centralasianstudies.org/index.php/CAJOTAS/article/view/77>
2. Usmanova Nasiba. (2022). Innovative Economic Development of Uzbekistan: Trends and Prospects. The Peerian Journal, 5, 175–179. Retrieved from <https://www.peerianjournal.com/index.php/tpj/article/view/123>
3. <https://archive.rosnou.ru/useful/magistratura/>

I-SHO'BA
ANIQ VA TABIIY FANLAR

70530901 – Fizika (yo'nalishlar bo'yicha)

O.X.Xamidov	<i>Muqaddima.....</i>	<i>3</i>
A.A.Turayev	<i>Oliy ta'lim tizimida magistrnlarning o'rni.....</i>	<i>5</i>
A.A.Turayev O.G'.To'rayev	<i>Kupratlar elektr o'tkazuvchanligining magnit maydon bilan bo'g'liqligi.....</i>	<i>8</i>
Q.S.Saidov M.A. Fayziyeva, B.J.Arashov	<i>Zamonaviy texnologiyalarda yarim o'tkazgichli materiallar qo'llanilish afzalliklari.....</i>	<i>13</i>
Ш.Ё. Амиров, Н.Ж. Нурматов,	<i>Определение значения энергии ширины запрещенной зоны тонкой пленки ито ($In_2O_3 / SnO_2, 90 / 10 \%$) с помощью спектрофотометра.....</i>	<i>18</i>
U.U.Usmonov,	<i>O'ta o'tkazuvchanlik hodisasining kashf qilinish tarixi, buguni va istiqbollari.....</i>	<i>22</i>
O.B. Jumaboyeva,	<i>Elektr xotiraga ega bo'lgan integro-differensial maksvell tenglamasi uchun teskari masala.....</i>	<i>26</i>
A.M.Xalxujaev D.S.Rahmatova	<i>Bir o'lchamli panjarada kompakt qo'zg'alishli Bilaplasianning xos qiymatlari asimptotikasi.....</i>	<i>30</i>
B.E.Niyazxonova, R.I.G'afforova	<i>"Suyuqliklarda elektr toki" mavzusini namoyishli tajribalar asosida o'qitish.....</i>	<i>33</i>
M.I.Daminov, S.S.Salimov,	<i>Frenel linzasi asosidagi suv nasosini o'rganish.....</i>	<i>36</i>
M.I.Daminov U.A.Narzullayev	<i>Quyosh konsentratorlari energiya zichligini o'rganish.....</i>	<i>40</i>
70540101 – Matematika (yo'nalishlar bo'yicha)		
Sh.B.Ne'matova	<i>Umumlashgan Fridrixs modelining sonli tasviri haqida.....</i>	<i>44</i>
Z.Y.Jalilova	<i>Оценки для числа собственных значений модельного оператора на решетке.....</i>	<i>48</i>
A.M.Xalxujayev, Sh.Sh.Ramazonova	<i>Bir o'lchamli qo'zg'alishli diskret bilaplasianning xos qiymati uchun yoyilma.....</i>	<i>50</i>